

Piotr Nowak ze „Skrzydłami Dedala”

„Przemoc i słowa” to nie tylko przewodnik po mrocznych meandrach XX wieku, to swoisty podręcznik do prześwietlania piętrowych kłamstw, fałszerstw i manipulacji naszej rzekomo racjonalnej epoki – mówi Antoni Libera, członek jury Nagrody Literackiej „Skrzydła Dedala”, o nagrodzonej w tym roku książce Piotra Nowaka „Przemoc i słowa – w kręgu filozofii politycznej Hanny Arendt”

Tegoroczna edycja Nagrody Literackiej „Skrzydła Dedala” została przyznana prof. Piotrowi Nowakowi za książkę „Przemoc i słowa. W kręgu filozofii politycznej Hannah Arendt” wydaną w 2018 r. przez Bibliotekę Kwartalnika KRONOS. W trakcie uroczystej gali członek *jury* – OP Janusz Pyda – podkreślił w laudacji na cześć autora jego zdolność do łączenia ważkich, filozoficznych treści, z doskonałym literackim stylem, który przybliży czytelnikom najważniejsze intelektualne problemy współczesności.

Autor książki zapytany w dzień wręczenia nagrody o aktualność przesłania Hannah Arendt – które przedstawia w „Przemocy i słowach” – odpowiedział redakcji Teologii Politycznej:

Jest taki esej Hannah Arendt „Co to jest wolność?” I ona w nim pisze, że starożytni Grecy w ogóle nie troszczyli się o swoją wolność, ponieważ byli ludźmi wolnymi. Wolność po prostu się tam czuło, wolnością oddychano, wolność – pisze Arendt – „miała charakter rzeczywistości

światowej”. Czy coś się zmieniło od tamtych czasów? Chyba tak. Czy to, że dzisiaj tak wiele się o niej mówi, nie świadczy o tym właśnie, że wolność stała się udziałem niewielu? Wszystko jest bowiem tak ułożone – dodaje Arendt – „jakby ludzie w momencie, kiedy chcą wolności, tracili możliwość bycia wolnymi”.

Tego dnia mieliśmy też okazję porozmawiać z Antonim Liberą, jednym z członków *jury* Nagrody Literackiej „Skrzydła Dedala”, na temat uzasadnienia wyboru tegorocznego laureata.

Teologia Polityczna: „Przemoc i słowa” to pierwsza książka stricte filozoficzna nagrodzona Skrzydłami Dedala. Co szczególnie zwróciło uwagę jury na tę właśnie pozycję – tak intelektualnie wymagającą dla czytelnika?

Antoni Libera: Gwoli ścisłości: Nagrodą tą – wprawdzie w poprzedniej formule (jako Nagroda im. A. Kijowskiego), ale to bez znaczenia – były już wyróżniane książki o charakterze filozoficznym, jak choćby „Etyka absolutna a społeczeństwo otwarte” Ryszarda Legutki, „Koniec snu Konstancyna” Dariusza Karłowicza czy „Wojny Kultur” Agnieszki Kołakowskiej. Tak więc książka Piotra Nowaka wpisuje się w ten właśnie ciąg pozycji eseistycznych.

„Przemoc i słowa” zwróciły naszą uwagę głównie swoim wysokim poziomem intelektualnym i horyzontem zainteresowań autora połączonym z przystępnością dyskursu i wyraźnym osobistym zaangażowaniem piszącego. Mimo że zebrane w tej książce eseje dotyczą postaci i pisarzy niełatwych i wymagających, takich jak Hannah Arendt i Heidegger, a poruszane kwestie są skomplikowane i niejednoznaczne, autor pisze o nich jasno, przystępnie i niezwykle wciągająco, tak że przemawia do czytelnika nawet mniej

przygotowanego. Jest to ogromna zaleta tego pisarstwa. A inną, nie mniejszą jego wartością jest pasja polemiczna. Chodzi o to, że autor pisze gorąco, „namiętnie”, sam stając się stroną sporu. Jak zwrócił na to uwagę Janusz Pyda, wygłaszający laudację, Piotr Nowak przyjmuje w swym pisaniu postawę sokratejską: „zaczepia” czytelnika i wciąga go w dyskusję; każe mu zacząć myśleć samodzielnie, odrzucić wszelkie stereotypy i kalki, i stanąć twarzą twarz z problemem.

Przedstawione przez prof. Piotra Nowaka dziedzictwo Hanny Arendt to przede wszystkim refleksja nad wolnością i odpowiedzialnością jednostki w dobie totalitaryzmu. Czy ta problematyka, XX-wieczna jakby się zdawało, jest wciąż ważna i aktualna dla współczesnego czytelnika?

Oczywiście, a być może nawet jeszcze bardziej. Bo wbrew różnym teoriom i opiniom, nie skończyła się ani Historia, ani fascynacja Utopią, ani ciągotki Człowieka do totalizmu. To, co się dzieje oto na naszych oczach – tryumf ideologii emancypacji, aberracja tożsamościowa, terror politycznej poprawności, obłęd z globalnym ociepleniem i tym podobne zbiorowe szaleństwa – to wszystko jest dalszy ciąg tego, co zaczęło się w XX wieku. Nasz Laureat jest zresztą absolutnie świadomy tych tendencji i zagrożeń, i jego książka niewątpliwie – choć pośrednio – nawiązuje do obecnego status quo. Jego analiza XX-wiecznych lekcji dogmatyzmu ma być swoistą przestrogą wobec pokoleń, które tak bezmyślnie i hałaśliwie zarazem rozpoczęły wiek XXI.

Jaki obraz XX-wiecznych intelektualistów wyłania się z książki prof. Nowaka i czego uczy nas on dziś?

Obraz kreślony przez Autora jest zróżnicowany – w zależności od danej postaci. Na tym właśnie polega jego uczciwość i niezależność myślenia. Tak więc zupełnie inna jest w jego ujęciu Hannah Arendt, a inny Heidegger, mimo że jest to filozof ewidentnie podziwiany przez niego. Piotr Nowak pokazuje, jak można zachować umiar i zdrowy rozsądek w okresach „burzy i naporu”, jak i dlaczego można nie poddać się zbiorowej psychozie, a wreszcie jak znieść z honorem bezprzykładną nagonkę, której ofiarą stała się Arendt po opublikowaniu swej słynnej relacji „Eichmann w Jerozolimie”. Lektura tej książki jest bardzo inspirująca i doprawdy co chwila odsyła nas do bieżącej rzeczywistości ideowo-politycznej. Wszystkim gorąco polecam „Przemoc i słowa”. To nie tylko przewodnik po mrocznych meandrach XX wieku, to swoisty podręcznik do prześwietlania piętrowych kłamstw, fałszerstw i manipulacji naszej rzekomo racjonalnej epoki.

Nagroda Literacka „Skrzydła Dedala” jest przyznawana przez Bibliotekę Narodową pisarzom za książkę lub za całokształt twórczości w dziedzinie literatury pięknej, ze szczególnym uwzględnieniem prozy, krytyki artystycznej, historii oraz szeroko rozumianej problematyki społecznej. Twórczość laureatów powinna zawierać istotne walory poznawcze oraz charakteryzować się niekonwencjonalnością sądów opinii, odwagą i precyzją myśli oraz pięknem słowa. W *jury* nagrody zasiadają: prof. Włodzimierz Bolecki (przewodniczący), prof. Tomasz Bocheński, Antoni Libera, o. Janusz Pyda OP.

W 2018 r. nagrodę „Skrzydła Dedala” otrzymał Wojciech Tomczyk za wydaną przez Teologię Polityczną książkę „Dramaty”.

Przeczytaj pełną treść laudacji Janusza Pydy OP.